

tanak, öröködnék a világ felett, imádkoznak az emberiség nevében. Elvonulnak a zajos világból, hogy a világért éljenek, mert „a világ útőerén tartják a kezüket”. A magunkfajta örömet lel, és békére talál, ha egy-két hétig velük virraszt, de huzamosan nem képes követni őket, mert az ő virrasztásuk: az magatartás, az egy sajátos életforma. Ők *szüntelenül* virrasztanak.

Mert más a virrasztás, és más a virrasztó magatartás. Mi csak időnként virrasztunk. A virrasztó magatartás, a szüntelen vigyázat és figyelem nem hagyható abba. Fölfüggesztheti-e az édesanya a súlyos beteg ápolását, gyermeke gondozását, táplálását egy-két hét szabadságra? A virrasztó magatartás, a „*vigilantia*” az ember evangéliumi kötelessége, sőt általános emberi magatartás. Az emberiségért, az országért, honfitársaiért felelős államférfi alpmagatartása, aki nemcsak a hivatalában, de élete minden percében hazafi. A költő, a tanító és a művész magatartása, aki álmában is a rábízottakért él, élete minden percében virraszt, mert ő „virrasztó”!

Őrizzük meg hát a vigiliantiát, a virrasztó magatartást: az éberség lelkületét!

Ullmann Péter O. *Praem. kormányzó perjel*

(Elhangzott 2005. január 7-én éjjel Gödöllőn, a Szent István Egyetem aulájában)

„Üdvössége lett e háznak ...”

(A házszentelés hagyományai)

Mind a keleti, mind a nyugati liturgiákban a templomszentelés a legbonyolultabb szertartás, külsőségeiben is gazdag jelképekkel. Ennek során fölhangzik a jerikói Zakeus története (Lk 19,1–10). A megtérő vámos házában mondta Jézus: „Ma üdvössége lett ennek a háznak.” A házigazda bűnbánata és Jézus jelenléte, az isteni kegyelem és az emberi jó szándék együttesen szentelte meg azt a hajlékot. Más helyen, az apostolok szétküldésekor ez talán még egyértelműbben fogalmazódik meg: „Mikor pedig a házba léptek, köszöntsétek: Békesség e háznak! Ha valóban érdemes rá az a ház, szálljon rá a békességetek, de ha nem, békességetek szálljon vissza rátok!” (Mt 10,12–13).

Népi gyökerű vallásos hagyomány karácsony és vízkereszt környékén a házszentelés szertartása. Joggal fölmerül a kérdés, hogy ez miért éppen a karácsonyhoz, a megtestesülés ünnepköréhez kötődik? A szűkebb közösség, a család fizikai és lelki összetartozásának nemcsak a jelképe, de sokszor effektív meghatározója is az otthon, a „családi fészek”, a szülői ház. A napi hírekben hallható, olvasható hajléktalanság, kilakoltatás nem egyszer komoly családi tragédiák okozója, s mindnyájunkat rádöbbsent a fejünk fölött lévő „födél” megbecsülésére. A Gyermekeket már váró Szent Családnak Betlehembe érkezve tapasztalnia kellett, hogy „... nem kaptak helyet a szálláson” (Lk 2,7), azaz szükségszállást kellett keresniük egy közeli barlang-istállóban. Ezt a szükségszállást szentelte meg az Istengyermek születése és a Szent Család szeretete,

áldozatvállalása. Sokszor úgy ábrázolják, hogy itt tisztelegtek a napkeleti bölcsek, átadván ajándékaikat (Mt 2,1–12). Nem a látogatók rangja és ajándéka tette megszenteltté a helyet. A népi vallásos gyakorlatban ez az ok-okozati viszony gyakran összerosódik.

A néprajztudomány a karácsony–vízkereszti ünnepkörben számos vallásos eredetű szimbólumot ismer. Az asztal alá szórt szalma (jászol), a szobában elszórt vagy cserépben fölnevelt gabona (termékenység), az életfa (karácsonyfa) állítása, az ünnepi étrend összeállítása stb. mind-mind mély és ősi jelképi tartalmat hordoz. A vízkeresztkor szokásos házszenelésnél használt szenteltvíz Jézus nyilvános megkeresztelkedésére utal, egyben az ősi, rituális megtisztítási szokást is idézi. A házban a szentelt tömjén égetése egyértelműen a napkeleti bölcsek ajándékára utal. Jellegzetesen Kárpát-medencei szokás szentelt krétával vagy faszénderabbal fölírni az ajtófélfára az illető év dátumát, valamint a Háromkirályok (idővel ez lett a bölcsekből) nevének kezdőbetűjét. Valahogy így: 19 + G + M + B + 99. A betűk a Gáspár—Menyhért—Boldizsár névre utalnak. Esetenként ezt a föliratot nem a házszenelést végző pap készíti, hanem a család legidősebb férfitagja. A kréta vagy faszén (tűzben megtisztult anyag) külön jelképi tartalmakat is hordoz.

A már többször idézett Bálint Sándor kiváló néprajztudós az ünnepi hagyományok gyűjtése során Dél-Magyarországon az örmény diaszpóra házszenelési hagyományaival is találkozott. Így írja le: „Örményeink archaikus liturgiája szerint a házszenelés karácsony napján történik. A család az asztalon a legszebb tálba készít vizet, mellette két szál égő gyertya. Amikor a pap belép, egy karácsonyi sárágán éneklésével fogadják. A pap most a Jézus megkeresztelkedéséről szóló evangéliumi szakaszt (Mt 3,11–17) olvassa föl ... Majd egy másik sárágán következik, miközben a pap kis kézi keresztjét bemártva a vízbe, megszenteli az egész házat. Végül minden családtag megcsókolja a szent keresztet. A szentelésért régebben almát kapott a pap ajándékba.” (Bálint Sándor: *Karácsony, Húsvét, Pünkösöd*. Bp. 1976. 161.).

Ma városokban egyre ritkább a házszenelés gyakorlata. Pedig kár elhagyni ezt a szép és régi népi vallásos hagyományt. Jelképeivel ugyanis sok mindent fölidéző és kifejező. Az Egyház nagy építményében a mi házuk, lakásunk is fontos építőkő, megszentelése az együvé tartozást is kifejezi. A házszenelés kapcsán (is) hálát kell adnunk Istennek a házért, a lakásért, a családi közösségért. A szentelés során kifejezzük, hogy mi befogadjuk a szállást kereső Szent Családot és az Üdvözítőt, s ezzel a lelkiürel magunk is elmondhatjuk Jézusnak Zakeushoz intézett szavait: „Ma üdvössége lett e háznak.”

Guzsik Tamás

(Megjelent az *Ararát* V/1. 1999. január 27-i számában)